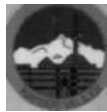
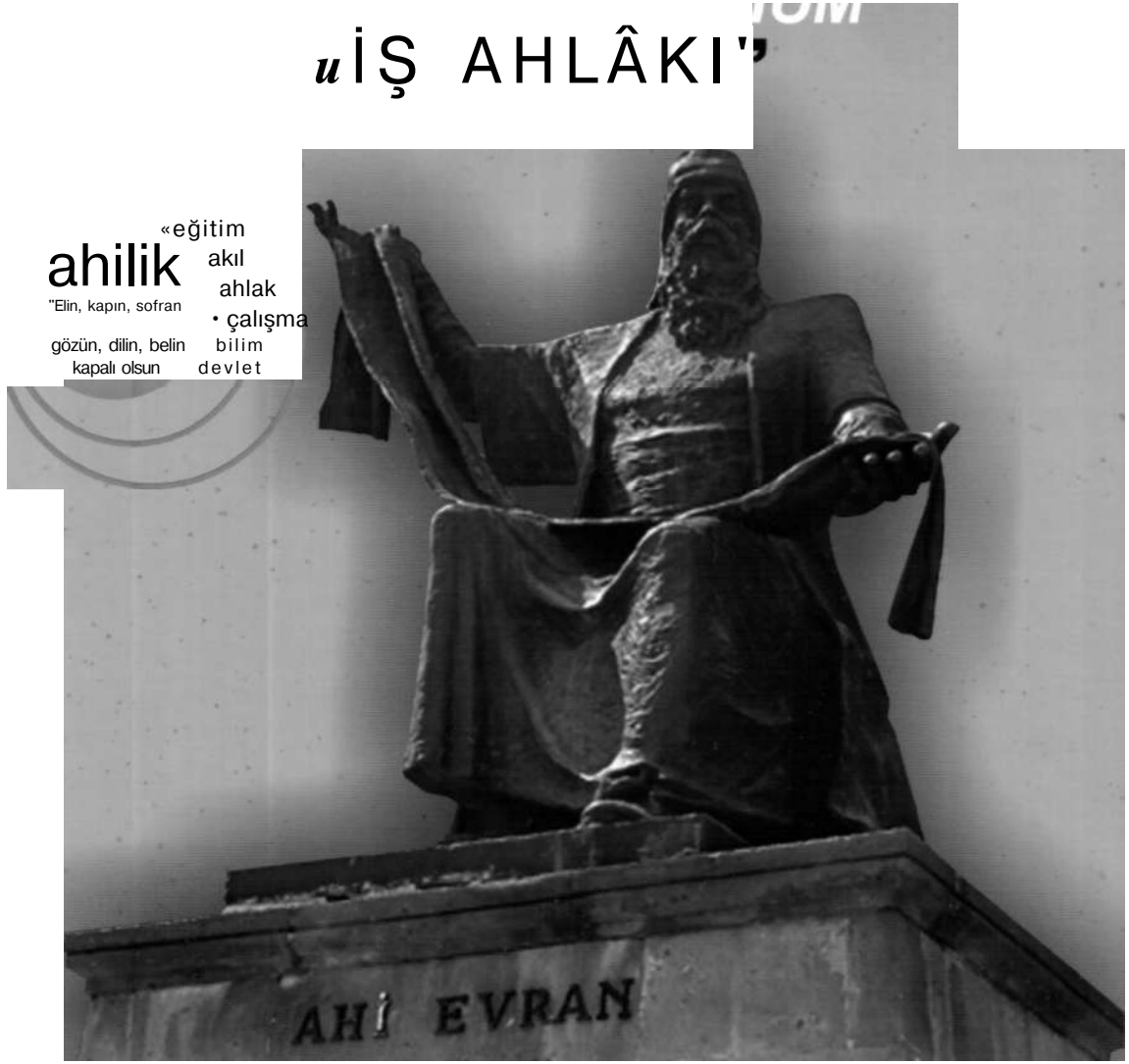

24-25 EYLÜL 2013

, ULÜ3LÂRÂKÂSJ

„İŞ AHLÂKI”

«eğitim
ahilik akıl
"Elin, kapın, sofran ahlak
gözün, dilin, belin • çalışma
kapalı olsun bilim
devlet

MELİKŞAH
ÜNİVERSİTESİ

5/20

ivip UBSr

III. ULUSLARARASI AHİLİK SEMPOZYUMU

"İŞ AHLÂKI"

İÇİNDEKİLER

AHİLİK TEŞKİLATINDA İŞ VE MESLEK AHLAKININ BİREYLERİN KİŞİLİK, KARAKTER VE SOSYAL GELİŞİMİNE ETKİSİ.....	1
<i>Kasım TATLILIOĞLU</i>	
OSMANLI SİSTEMİNİ BATFDAN AYIRAN AHİLİK GELENEĞİNİN İKTİSADİ BOYUTU.....	17
<i>Harun ŞAHİN, Esmâ GÜLTEKİN</i>	
TÜRK AHİ TEŞKİLATININ İŞLEYİŞİ VE ÇORUM TARİHİNDE AHİLİK.....	29
<i>Ramazan KARAMAN</i>	
AHİLİK SİSTEMİNİN GÜNÜMÜZ TİCARET ANLAYIŞINDAKİ YERİ: BİR ALAN ARAŞTIRMASI.....	49
<i>Özgür DEMİRTAŞ</i>	
TÜRKİYE'DE MEDYA AHLAKI'NTN KAYNAKLARI.....	63
<i>Hediyeullah AYDENİZ</i>	
REKLAM ÇEMBERİNDE TÜKETİM VE AHLÂK.....	81
<i>Tuğba AYDENİZ</i>	
MEDYADA İŞ AHLAKI BAĞLAMINDA TÜRK TELEVİZYON KANALLARINDA ÖZDENETİM UYGULAMALARI.....	97
<i>Mehmet GÜL</i>	
MEDYA VE İŞ AHLAKI: MEDYA ÇALIŞANLARININ MEDYA ENDÜSTRİSİNE YÖNELİK DEĞER ALGISI.....	121
<i>Mihalıs KUYUCU</i>	
DEĞER YARGILARININ ÇEVRE DUYARLILIĞI ÜZERİNE ETKİSİ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA.....	157
<i>Abdullah SOYSAL, Zehra GÜL, Sedat ALICI</i>	
İKTİDARIN YOLU YA DA İKTİDARIN YOZLAŞMASI: MODERN SİYASET VE AHLAK TARTIŞMALARINA AHİLİK İLKELERİ ÜZERİNDEN BAKMAK.....	279
<i>Fatih ERTUGAY</i>	

ii.....III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu "İş Ahlâkı"

SİYASETTE VE KAMU YÖNETİMİNDE İŞ AHLAKINI SAĞLAMAYA YÖNELİK KURUMLAR VE TÜRKİYE UYGULAMASI.....195

Şükrü Mert KARCI

EĞİTİMDE UYGULANAN AHLÂKİ DEĞERLERİN NİTELİĞİ VE İŞLEVSELLİĞİ.....215

İbrahim ÇETİNTAŞ

EĞİTİMDE İŞ AHLÂKININ YERİ VE ÖNEMİ.....235

Durdu Mehmet BURAK

HABER SİTELERİNDE KULLANICI SADAKATI İLE HABER ETİĞİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ.....249

Muhammed Akif ALBAYRAK, Hüseyin ŞAHİN

TİCARİ AHLAK PERSPEKTİFİNDE SİBER AHİLİK.....267

Mehmet TEKROYUN, İsmail ŞAHİN, Turgay DEMİR, Esra DEMİREL

SOSYAL MEDYA ETİĞİ; SOSYAL BİRLİK Mİ, SOSYAL ÇÖZÜLME Mİ? "GEZİ" ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....277

Ahmet GÜVEN, Deniz KURBAN

ETİK BAĞLAMDA HABER FOTOĞRAÇILIGININ MANİPÜLASYON VE PROPAGANDA ARACI OLARAK KULLANILMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....291

Ali KORKMAZ

AHİLİKTEKİ İŞ AHLAKININ TARİHİ BOYUTU HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME.....305

Abdülkadir YUVALI

MOBİLYA SEKTÖRÜNDE ÇALIŞANLARIN MESLEKİ ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....311

Mustafa UTAR, Mehmet BUDAKÇI, Hüseyin ALKIŞ

SOSYAL BİLİMLERDE HAKİKAT ARAYIŞI VE ETİK PROBLEMLER -İslam Geleneğinde Doğruyu Söylemek Üzerine Bir Tartışma-.....333

Mehmet EVKURAN

TURİZMDE KÜRESEL ETİK İLKELER BAĞLAMINDA TURİZM SEKTÖRÜNDE ÇALIŞANLARIN VE GİRİŞİMCİLERİN HAKLARI.....349

Ali KORKMAZ

İN THE NAME OF GOD.....361

Ameneh BASERİ

III Uluslararası Ahilik Sempozyumu "İş Ahlâkı".....	iii
<i>KUR'ÂN ve HADİS METİNLERİ ÇERÇEVESİNDE TİCARET AHLAKİNİN ÖNEMLİ SABİTELERİNE DAİR BAZİ MÜLAHAZALAR</i>	369
<i>Recep ÖZDEMİR</i>	
<i>KUR'AN'IN AHİLİK KÜLTÜRÜNDE İŞ AHLAKINA ETKİSİ</i>	393
<i>Osman KABAKÇILI</i>	
<i>KLASİK DÖNEM OSMANLI TOPLUM YAPISININ TEMEL DİNAMİKLERİ</i>	402
<i>Nurullah ALTUN/ Mehmet ANIK</i>	
<i>OSMANLI TASARIM KÜLTÜRÜ VE AHLAKI AÇISINDAN EHL-1 HİREF TEŞKİLATI</i>	429
<i>Başak Burcu TEKİN</i>	
<i>XV. YÜZYIL OSMANLI DÖNEMİNDE TİCARİ HAYATIN EDEBİ HAYATA YANSIMASINA BİR ÖRNEK: ÂŞIKLARA İLGİNÇ BİR HEDİYE (TUHFETÜ'LUŞŞÂK)</i>	439
<i>Mustafa GÜNEŞ</i>	
<i>CÂMİÜ'L-AHBÂR ADLI NASİHAT ESERİNDE İŞ AHLÂKI</i>	455
<i>Muhittin ELİ AÇIK</i>	455
<i>BİREYDEN DEVLET ADAMINA OLGUNLAŞMA KÜLTÜRÜ VE "OSMANCIK" ROMANI İLE "TİP TAHLİLLERİ" ÖRNEĞİ</i>	467
<i>Salim DURUKOĞLU</i>	467
<i>YEŞİLÇAM VE AHİLİK: 60'LAR TÜRK SİNEMASINDA KÜLTÜREL ÜRETİM</i>	491
<i>Mesut BOSTAN</i>	
<i>İŞ AHLAKI DERGİSİ'NİN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ</i>	505
<i>Ali KORKMAZ*. Mustafa BOSTANCI</i>	
<i>VATAN VE MİLLET BİLİNCİNİN OLUŞMASINDA AHİ AHLÂKININ YERİ VE ÖNEMİ</i>	525
<i>Durdu Mehmet BURAK</i>	
<i>AHİLİKTE USTA, ÇIRAK, KALFA İLİŞKİSİNDE VE İÇSEL PAZARLAMADA ETİKBOYUT</i>	535
<i>Sait SARIOĞLU</i>	
<i>MEDYA ETİK İLKELERİ GEREKSİNİMİ VE ÖZDENETİM KURUMLARI</i>	547
<i>Bahar TUGEN</i>	

AHİLİK TEŞKİLATINDA İŞ VE MESLEK AHLAKININ BİREYLERİN KİŞİLİK, KARAKTER VE SOSYAL GELİŞİMİNE ETKİSİ

Kasım TATLILIOĞLU*

ÖZET

19. yüzyılda Anadolu'da kurumsallaşmaya başlayan Ahilik Teşkilatı, İslam inancıyla **mfve** adetlerinin sentezi sonucu oluşmuş bir düşünce sistemidir. Ahilikte insan-
msan-eşya, insan-tabiat ilişkilerinin ana eksenini, insanın her iki âlemdeki **mmğuna** göre dizayn edilmiştir. Ahilikte insan, dayanışmacı bir ruh yapısına sahip
k yetiştirilirdi. Birlik ve beraberlik içinde büyük hedeflere yürümek esastı. Zengin ile **üretici** ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet yani toplumun bütün fert ve **râjn** arasında iyi ilişkiler ve denge kurarak herkesin huzur içerisinde yaşaması • **fi** gaye idi. Eğitim, gençlikten başlayıp bütün yaşamı kapsayan bir sürekliliğe **mw**. Mesleğe yeni başlayan çıraklara önce toplumun ahlaki ve insani erdemleri **Ur z<e** sonraki aşamalarda ise, meslek eğitimine geçilirdi. İş eğitimi teorik ve pratik **'•j^parak öğrenme"** ve "beceri geliştirme" tekniğine dayanmaktadır. Bu **mtamrda** eğitim sadece bireysel ve işe yönelik değil aynı zamanda toplumsal kalkınmayı **şrre-ji** sağlayacak şekilde örgütlenmiştir. Bu nedenle Ahilik Teşkilatında bireylere **. aşamasında** sadece mesleki bilgiler değil aynı zamanda dini, milli, ahlaki, **i. sanatsal**, toplumsal ve çevresel bilgiler de verilmekteydi. Ahiler gündüzleri çalışır, **teri** ise büyüklerden birinin kurduğu zaviyelerde toplanıp ilim, irfan, edep ve birazda • **r** içeren sohbetlere katılırlardı. Ahilikte "çalışmak, öğrenmek ve olgun insan olmak" **Şad bir** çaba gösterilmiştir.

Mm çalışmada, Ahilik Teşkilatı'ndaki iş ve meslek ahlakının bireyin kişilik, karakter ve **mlfşimine** etkileri incelenmiştir. Bu alanda literatür taraması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ahilik; Ahi Evran; iş ahlakı; meslek; yamaklık; çıraklık; kişilik.

1. GİRİŞ

Ahiliğin temel felsefesi; doğru, güvenilir ve emin insan olma bağlamında, "insanın eline, diline, beline sahip olması"dır. Ahilik binlerce yıldan beri süregelen kadim Türk medeniyetinin, Anadolu'nun fethiyle birlikte yakın temasa geçtiği İslam kültürü ile uyum içerisinde kaynaşmasından doğmuş bir kültür kuruluşudur. Ahilik kültürünü alan bireyler, dayanışmacı bir ruh yapışma sahip olup, birlik ve beraberlik içinde büyük hedeflere yürümeyi ilke edinmişlerdir. Ahilik, ahlaki ve insani olmayan her türlü davranışa karşıdır. Bu amaçlar doğrultusunda, mesleğe adını atan çıraklara ilk önce toplumun ahlaki değerleri öğretilmekteydi. Daha sonraki aşamalarda ise, meslek eğitimine geçilirdi. Meslek eğitiminde ise teoriden çok "yaparak ve yaşayarak öğrenme" ön plandaydı. Bu sistemde, bireylere verilen eğitimde sadece mesleki bilgi ve beceriler değil, aynı zamanda dini, milli, ahlaki, askeri, sanatsal ve toplumsal bilgiler de öğretilmiştir. Ahilik, örgütlenmiş bir İslam ahlakıdır. Ahilikte bilinçli ve sosyal sorumluluğu gelişmiş insan yetiştirilmeye özel bir önem verilmiştir. Bu sistemde, "çalışmak, öğrenmek ve olgun insan olmak" için çaba gösterilmiş ve "birinin diğersiz olamayacağı" anlayışı benimsenmiştir. Ahilik modelinin temelinde insanların birbirini sevmesi, değer vermesi, yardım etmesi, fakir ve yoksulu gözetmesi, iş hayatında ve alışverişte ahlaki kuralları ölçüt alması ilke olarak benimsenmiştir (<http://www.ahilik.net/> index, Erişim tarihi:11.08.201). Ahilik bir ahlak ve sanat mektebi, esnaf teşkilatı, kooperatif, sivil toplum kuruluşu, sigorta, sendika, kooperatif, patent hakkı kurumu, tüketiciyi koruma kurumu, standartlar kurumu, ombudsmanlık kurumu, sosyal sigortalar kurumu, demokrasi ve insan haklarını koruma kurumudur (Demir, 2000:320). Ahi teşkilatı, Osmanlı Devleti'nde kurulan en büyük ve en organizeli sivil toplum kuruluşlarından birisidir (Bayram, 1991). Türk Milleti'nin sosyo-kültürel tarihi içerisinde Ahilik anlayışının ve teşkilatlanmasının önemli bir yeri vardır. İnsana değer veren, insani ilişkileri dini-ahlaki bir eksende dayanışma ve yardımlaşma çerçevesinde düzenleyen bu anlayış, Türk Milleti'nin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısında varlığını sürdürmek için mücadele etmiştir (Akman, 2006, akt: Tatlıoğlu, 2012). Aynı zamanda bu teşkilat, Anadolu'nun Türkleşmesinde, Türk kültürü ve medeniyetinin, Türk dili ve edebiyatının gelişmesinde, gelenek ve törelerin yerleşmesi ve korunmasında, Türk sanat ve ticaret ahlakının oluşması ve yaygınlaşmasında önemli görevler üstlenmiştir (Karasoy, 2004).

Ahilik, günümüz evrensel değerleri ile uyum gösteren, dünyada benzeri bulunmayan bir kültür ve medeniyet hazinesidir. Ne yazık ki, bu hazine tarihimizin acımasız, yorgun ve sisli örtüsü altında çürümeye ve yok olmaya terk

III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu "İş Ahlâkı".....3

edilmiştir. Bir insanlık bilimi olan Ahiliği, Türk kültürüne yeniden kazandırmak büyük önem arz etmektedir.

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Türk Milleti'nin sosyo-kültürel tarihi içerisinde ahilik anlayışının ve teşkilatlanmasının önemli bir yeri vardır. Toplumun her kademesinde bir takım uygulama, tören ve inanışlarla halen kendini göstermektedir. Bu çalışmada Türk kültür ve medeniyetinde tarihi bir fonksiyonu olan Ahilik Teşkilatı birey-toplum bağlamında ele alınmıştır. Ahilikteki sosyal ve ekonomik yaşamın bireyin kişiliğine, karakterine ve sosyalleşmesine etkisi incelenmiştir.

3. METOD

Bu çalışmada, literatür taraması yapılmıştır.

4. ÇALIŞMANIN KAVRAMSAL TEMELLERİ

4.1. Ahiliğin Tanımı

Türk Dil Kurumu sözlüğünde Ahi, "*erkek kardeş*", ahilik ocağında olan kimse "*eli açık ve cömert*" olarak tanımlanmaktadır. Daha geniş bir açıdan Ahilik, "*temel kaynaklan fütüvvet namelerinde yer alan insani erdem ve prensipleri benimsemek ve savunmak esasına dayalı bireylerin kişilik ve ahlak bakımından da donanımlarını sağlayan bir kurum*"; (Kurtulmuş, 2011; TDV, 1998; Doğan,1998; Ana Britannica,1993; www.ahilik.net). Terim olarak ise Ahilik, "*XIII. Yüzyılda Anadolu'da, Balkanlar'da, Kırım'da Türkler tarafından kurulan esnaf, sanatkâr ve üretici (sanayi) birlikleri ile bu birliklerin uyguladıkları ahlaki, siyasi, iktisadi, felsefi duygu ve prensipler*" (Demir, 2000:323; www.ahilikdernegi.org); Çağatay'a (1997:318) göre, "*ahlak ve sanatın uyumlu bileşimi*"; Güllüm'ye (1992) göre ise, "*Selçuklu ve Osmanlı toplumlarında tarım dışı üretim kesimini meydana getiren zümre*"; Bayram'a (1995) göre ise Ahilik, "*Türk akılığının İslamleşmiş şekli*"dir. Teşkilat anlamında ise Ahilik, Anadolu'da birliği, refahı, toplum düzenini sağlayan ve halkın maddi, manevi, tüm ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda teşkilatlanmış bir sivil toplum kuruluşudur. Ahilik; Türklerin İslamiyet'i topluluk halinde kabul ettikleri yıllarda, Türk örf ve adetleri ile İslam inancını kaynaştırmak amacıyla geliştirilmiş bir düşünce sistemi ve yaşama tarzıdır (Ekinci, 2008:15).

Ahiliğin özünde ayrımcılık, parçalanmak yoktur. Birleştirmek ve bütünleştirmek vardır. Bu düşünce; herhangi bir alanda değil hayatın her aşamasında ürünlerini vermiştir. İş bölümü yapmayı ve akılcı çalışmayı, parçaları bütünleştirmeyi önermiştir. Birlikten dirlik doğacağını, bir elin nesi var, iki elin

sesi var deyişle özetlemiştir (www.ahilikderneği.org). Adamlık ve erlik manasına gelen "mürüvvet" kelimesiyle gençlik, yiğitlik ve cömertlik manalarını ifade eden "fütüvvet" kelimesi, esas itibariyle tasavvufa dayanan, fakat aynı zamanda iktisadi teşekkülleri de kavraması ve sanat erbabı teşkilatlandırması bakımından ekonomik bir hüveyiti de taşıyan ehl-i fütüvvet tarafından daha şümüllü manalara alınmıştır. Mürüvvet, fütüvvetin esasıdır ve fütüvvetse mürüvvetin sonudur. Arapçada Fütüvvet ehline "feta, fityan" bunların şeyhlerine "abu-l fityan", seyyid-al futuvva" dendiği gibi Farsça da fütüvvet ehli "fütüvvet-dar, civan -merd, feta" adlarıyla anılmaktadır. Fütüvvet ehlinin şeyhlerine de "ahi" denmektedir. Bu kelimenin kökü ise Türkçe "akı" kelimesidir (Gölpınarlı, 2011).

Ahi ise, vicdanının kendi üzerine gözcü koyan adamdır. Helalinden kazanan, yerine ve yeterince harcayan, ölçü tartı ehli olan, yararlı şeyler üreten ve yardım edendir. Kalbi Allah'a, kapısı yetmiş iki millete açık olan, mürüvvet ve merhamet üzere olup cömertliği esas alan, ahlakı ana sermaye edinip akıl yoluyla yürüyen, ilim isteyen ve ilmiyle amel edip yararlı çalışmayı elden bırakmayan kişidir.

4.2. Ahi Evran Kimdir?

Ahi Evran'm gerçek adı Mahmut, lakabı Nesrüddin, künyası Ebu Hakayık'tır. Hoy ve Çevresi Tuğrul Bey döneminden beri Türkmen bölgesidir. Babasının adı Ahmet olup, Ahi Evran, Azerbaycan'ın Hoy kasabasında 1171'lerde doğmuştur. Çocukluğu Azerbaycan'da, gençliği ise Horasan ve Maverâünnehir'de geçmiştir. Bu nedenle Ahi Evran bir Türk olup, İran soylu göstermek yanlış olur. 1205'lerde şeyhiyle birlikte Anadolu'ya gelip, Şeyh Kirman'm kızı Fatma Hatunla evlenip ve eşiyle birlikte Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) örgütünü kurmuştur. 1247'de Kırşehir'e yerleşerek Ahiliği burada yürütmüştür. Moğollara karşı ayaklandığından dolayı, ayaklanmanın bastırılması sırasında Kırşehir Emiri Nurettin Caca'nın kırımına uğrayıp, 1 Nisan 1261 yılında öldürülmüştür (Kaya, 2006:188). Ahiliğin kurucusu Ahi Evran şöyle demektedir: "İnsan saygıdeğer bir varlıktır, saygıdeğer bir varlığa fakirlik yakışmaz, refah içinde yaşamalıdır, refah içinde yaşamak için sanat öğrenmeli, üretim yapmalı, ticaretle meşgul olunmalıdır". Ahi Evran, "doksan üç yıl yaşamış olup, akla yar nefse düşman olan bu faziletli kişi, tekkesine kapanmış; dünyadan elini eteğini çekmiş münzevi bir sofı değildi. O hayatını kazanmak için diyar diyar dolaşmış, her sanat ve zanaata başvurmuş, öğrendiklerini de insanoğluna öğretmek için uğraşmıştır". Ahi Evran'ın şahsındaki üç temel motif; "Alplik, Erenlik ve Sanatkarlık"tır.

4.3. Ahiliğin Ortaya Çıkışı

Ahilik, Anadolu'da 13. yüzyılda Ahi Evran döneminde gelişmiştir. Ahilik teşkilatının Anadolu'da kurulup gelişmesinde, "Fütüvvet" teşkilatının büyük bir tesiri vardır. Temelde Kuran'a ve Hz. Peygamberin sünnetine dayandırılan prensipleriyle İslami anlayışa doğrudan bağlı olan Ahiliğin, Tasavvufta önemli bir yeri bulunan "uhuvveti" hatırlatmasından dolayı kolayca yayılması ve kabul görmesinde etkili olmuştur. Türklerin İslamiyeti kabul etmeleri ve Anadolu'ya Yerleşmelerinden itibaren "fütüvvet" ülküsünü benimseyip kendilerine has "*yiğitlik, cömertlik, kahramanlık, eli açık, gözüpek, iyi huylu*" vasıflarıyla süslemişlerdir. Ahiliği birinci derecede etkileyen ve ona önemli katkılar veren Fütüvvetçilik, X. yüzyıldan başlayarak örgütlenmiştir (Korkmaz, 2005:35-36; Öztürk, 2002:4-5). Kendisi de bir deri tüccarı olan Ahi Evran, Ahi teşkilatını kurarak, zamanla Anadolu, Balkarlar ve Kırım'a yayılmıştır (Gelici, 2007).

Bununla birlikte, Ahilikte temel belirleyici olan İslami Tasavvufi düşünüş ve yaşayış her devirde geçerliliğini korumuştur. I. Alaeddin Keykubat zamanında, Halife Nasır'm meşhur mutasavvıf Şehabeddin Sühreverdiyi Anadolu'ya göndermesinin Anadolu'da Ahi teşkilatının kurulmasında önemli bir yeri vardır. Ahi Evran teşkilatın sürekliliğini sağlamak için Ahiliği tekke ve zaviyelere bağlamıştı. Herhangi bir meslekte çalışabilmek için, o mesleğin Ahi zaviyesine bağlanmak zorunlu idi. Ahilik, bir örgüt olduğu için ona her isteyen giremezdi. Belli kurallara göre uygulanan bir giriş töreni yapılarıdı (Korkmaz, 2005:39).

Zaman içerisinde sosyal içeriği değişen Ahilik teşkilatı, XVII. yüzyıldan sonra loncalara dönüşmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin gerileme döneminde, Ahi birlikleri büyük ölçüde çözüldü. Tümüyle loncalara ve gediklere dönüştü. 18. yüzyıldan sonra iç ve dış ekonomik gelişmelerin etkisiyle işlevlerini yitirmeye başladılar. Meşrutiyet dönemi yenilikleriyle de iyice zayıflamışlardır. Ahilerin ilk teşkilatlanmaları Kırşehir, Eskişehir ve Ankara'da olmuştur. Ahi birliklerine aynı zamanda, "Fütüvvet Birlikleri", genç Ahilere "Feta", Ahi Yönetmeliği niteliğindeki eserlere "Fütüvvetname" denmektedir. Ahiliğin, ahlaki ve terbiye prensipleri, daha önce tasavvufçuların geliştirip formüleştirdiği FütüvvetnameTerden aldığı şüphesizdir (Ana Britannica, 1993; Ekinci, 1989:19)

4.4. Ahiliğin Amacı ve Fonksiyonu

Ahi Birlikleri her kurum gibi, belli ihtiyaçları karşılamak gayesi ile kurulmuşlardır. Ahi birlikleri her kurum gibi, belli ihtiyaçları karşılamak gayesi ile kurulmuşlardır. Amaç, insanların dünya ve ahrette huzur içinde yaşamalarını sağlamaktır. Ahiler, çatışmacı değil, dayanışmacı bir ruh yapışma sahiptirler. Anadolu'da XIII. yüzyılda devlet otoritesinin zayıfladığı dönemde, şehir

hayatmda yalnızca iktisadi değil, siyasi yönlerden de önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Ahiler, bağımsız bir siyasi güç olmamakla birlikte, zaman zaman merkezi otoritenin zayıfladığı, anarşi ve kargaşanın ortaya çıktığı dönemlerde siyasi ve askeri güçlerini göstermişler ve önemli fonksiyonlar üstlenmişlerdir. Anadolu Selçuklu Devleti zamanında, bu birlikler mesleklere ait problemleri hallederek, devlet ile olan münasebetleri düzenlemekteydiler. Mal ve kalite kontrolü, fiyat tespiti bu birliklerin asli görevi idi. "Asya'dan gelme sanatkâr ve tüccar Türklerin, yerli tüccar ve sanatkârlar karşısında tutunabilmeleri, onlarla yarışabilmeleri, ancak; aralarında bir teşkilat kurarak dayanışma sağlamaları, bu yolla iyi, sağlam ve standart mal yapıp satmaları ile mümkün olabilirdi. Ahi birlikleri bu şartların tabii bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Ekinci, 1989). Ahilik kurumundaki eğitimin asıl amaçlarından biri, "bireyi sosyalleştirerek üstün insan haline getirmektir" (Günay, 2003). Ahiliğin; dini, askeri, siyasi, sosyal ve kültürel fonksiyonları vardır (Burak, 2012:761-762).

Âşık Paşazade, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu sırasında aktif rol oynayan 4 zümre arasında Ahileri de zikretmektedir. Çıraklar, mesleği çok iyi öğrenmedikçe, dükkân açamazlardı. Birlik içinde yükselmek için, mesleki ehliyet ve liyakat şarttı. Sanat erbabı içerisinde, en dürüst ve en çok saygıya değer olan, muhtemelen yaşça da önde olan bir üstat teşkilatın reisi olup, kendisine "ahi" deniyordu. Ahi babalar, reisleri buldukları bütün esnaf teşekküllerinin sistemli şekilde çalışmasını temin etmek, şikâyetleri devlete iletmek ve mesleğe yeni girenlere "şed" bağlatmak gibi yetkilere sahipti. Osmanlı ülkesindeki bütün Müslüman sanatkârlar, Ahi babalardan ve onların yetki verdiği kişilerden aldıkları izin belgesi ile iş görür, sanat icra eder ve satış yapabilirlerdi. Ayrıca Ahi babalar, emirlerindeki idareciler vasıtasıyla, esnafıya aykırı hareketlerde bulunanları kontrol eder ve cezalandırırlardı (TDV, 1998:527-528).

Ayrıca, esnaf ve çiftçi üretici kesimlerin üretim şekillerini, üreticilerin birbirleri ve toplulukla ilişkilerini düzenleyen, iş ahlakına dayalı bir üretim felsefesi oluşturan ahilik, yardımlaşmaya, zayıfların ve gariplerin korunmasına da geniş yer vermiştir. Ahilik, kasaba ve şehir nüfusunun büyük bir çoğunluğunu oluşturan esnafın davranışlarını da belirlemiştir. Osmanlı zanaatları, çırak-kalfa-usta eğitiminde öğrenildiğinden, Ahilik adabı sosyo-ekonomik yapının temel ahlaki işlevini yerine getirmekte idi (İnancık, 1999).

Köylere kadar yayılmış olan bu teşkilatın temelinde yardımlaşma ve topluluk düzenini koruma yatar. Ahi örgütleri dışında kalan bir kişi, her hangi bir etkinlikte bulunamazdı. Ayrıca, Ahi zaviyelerinde, kadınlar ve müderrisler tarafından düzenli olarak dersler verilirdi. Okuma yazma bilmeyen kalmaz, herkese yeteneğine göre, "hat, tezhip, müzik...vb" bir sanat mutlaka öğretilirdi.

Ayrıca, kılıç kullanma, ata binme, ok atma gibi askerlik becerileri öğretilirdi. Alım-satım işlerinde birlikte davranma, belirli topluluklar biçiminde ortaklık, kalitede standartlaşma temel ilkelerdi. Kurallar Ahilerin bozuk mal satmamalarını öngörür, satanlar meslekten men edilirdi. Aralarında bir özdenetim sistemi vardı (Ana Britannica, 1993). Ahi Evran, mesleğiyle örnek olduğu gibi yaşantısıyla da örnektir. Çünkü o, dürüst, çalışkan, cömert insanlardan oluşan bir toplum özlemiyle Ahi zaviyelerini kurup yaygınlaştırmaya çalışırken derviş yumuşaklığında bir "ipek" idi (Koksal, 2008; Akça, 2003).

İbn-i Batuta, Seyahatnamesi'nde, Ahilerin "zorbaların hakkından gelmek, onları yok etmek, zalim ve edepsiz tabakasıyla bunlara katılan şirretleri katledip ortadan kaldırmak hususunda bunların bir benzeri yoktur" demektedir (Şeker, 2006). Kaynağında tasavvufî yaklaşım olup, "her şey insan içindir, bu dünya geçicidir, iyi üret, kaliteli üret, israfsız üret" ilkelerini benimsemişler ve tatbik etmişlerdir (Kaya, 2008:189).

4.5. Ahilikte İş ve Meslek Ahlakı

Ahiliğin özünde insan sevgisi vardır. Ahilik insanı bir bütün olarak görmekte ve onu bütün yönleriyle geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ahilik ahlakının kaynağı fütüvttir (Koksal, 2008). Ahilikteki ahlak ve iktisat anlayışı sanatkarların işleri ile bütünleşmesini sağlayarak işin zevk olduğu çalışma şartlarını meydana getirmiş; bunun sonucu olarak, üretilen eşya, sanatkar için iktisadi değerinin üstünde bir mana taşımıştır. Bu anlayışta, üretim rekabeti; daha fazla mal üretme değil, daha kaliteli ve mükemmel eser ortaya koymaktır. Üretmeden tüketmeye, israfa, haksız rekabete, gücünün zayıfı sömürmesine, insanları kandırmaya ve aldatmaya, çürük mal satmaya kısaca, ahlaki olmayan her türlü tutum ve davranışa karşı çıkmıştır.

Ahilikte mal, servet ve sadece kazanç için çalışmak hiçbir zaman kendi başına bir anlam taşımazdı. Bunlar, ancak kendinden üstün bir gayenin gerçekleşmesine vasıta oldukları takdirde bir değer ifade ederler. Para kazanmayı hayatın gayesi haline getirmek Ahilik düşüncesine terstir. Çünkü vasıta olan para, gaye haline gelirse, gaye olan ahlâki değerler de vasıta haline gelir ki, bu son derece ahlaksız, zalim ve sömürgeci dünya görüşünün temeli olur. Örneğin, para kazanmak gaye olursa, başkalarına yardım etmek de bir vasıta olur. Hayır, yapmak için değil de, başkalarının güvenini ve saygısını kazanarak karını arttırmak isteyen tüccarların fakirlere bu gaye ile yardım etmesi böyle bir zihniyetin ürünüdür. Genellikle buna yardım değil, kazanç usulü denilebilir. Çünkü amaç fakirlere yardım etmek değil, onları vasıta olarak kullanıp daha çok para kazanmaktır. Yardımın vasıta olarak kullanılmaması için İslam dini, "sağ elin verdiğini sol elin bilmemeli" ölçüsünü

getirmiştir. Ahilerin mal ve servet hakkındaki düşünceleri, onların ekonomik faaliyetlerine de yansımıştır (Ekinci, 2008:22). Ahiler, insanların kendi emekleri ile geçinmelerini ve hiç kimseye muhtaç olmamalarını isterler. Bu sebeple, Ahilerin emeğini değerlendirebilecek bir işi, özellikle bir sanatı (zanaatı) olması, ahlak kaidesi haline getirilmiştir. Bazı fütüvvetnamelerde işsizlik "batıl" olarak kabul edilmekte ve "ahlaksızlık" sayılmaktadır. Bu sebeple Ahiler çalışmayı ibadet saymışlar ve iş yerleri, onların ibadet yerleri olarak bilinir. Ahinin iş yeri Hak kapısıdır. Bu kapıdan hürmetle girilir, saygı ve samimiyetle çalışılır, helalinden kazanılır, helal yerlere, israf ve savurganlıktan kaçınılarak kararınca harcanır (<http://istesob.org/ahilik.html>). Mistik inanış, fütüvvet erbabında kanaati ön plana çıkardığı için, Ahi'nin on^Asekiz dirhemden fazla birikmiş parası olmazdı. Bu kanaatte sosyal düşünce hâkimdi. Ne kadar kazanırsa, ihvana yardımı da o kadar fazla olacaktır. Ancak, kendisi için ancak on sekiz dirhem saklayabilirdi (Gölpınarlı, 2011:75). Üretmeyen, aylak aylak gezen ve toplumun sırtından geçinen kişilere Ahilikte yer verilmezdi. Ahilikte işbölümü iktisadi olduğu kadar ahlaki bir özellik taşır. İşinde sebatsızlık, işten kaçmak, işini sık sık değiştirmek, görevini kötüye kullanmak gayri ahlaki davranışlar kabul edilirdi. Yardımlaşma ve dayanışma esası getirildiğinden, haksız rekabeti ve kazancı önleyen tedbirler alınmıştır.

Günümüzde iş ahlakı, iş dünyasında hüküm süren doğru ve yanlış davranışları ele alır ve dürüstlük sorunu ile uğraşır. Bu anlamda iş ahlakı demek, sözünde durmak demektir (McHugh, 1992:11-12; akt: İGİAD, 2008). Meslek ahlakı ise, mesleki yeteneklere özen gösterilmesi ve meslek onurunun korunmasını ifade etmektedir. Meslek Ahlakı her şeyden önce, o mesleği icra edenlerin mesleğin gerektirdiği nitelik ve özelliklere ne derece sahip olup olmadıklarıyla yakından ilgilidir. Bu konuda Ahilik Teşkilatı'nın özel bir yeri vardır (İGİAD, 2008:17-18; Aydın, 2012:312; Burak, 2012:759).

4.6. Ahiliğin Üyelerine Kazandırdığı Üstün Nitelikler

Ahiliğin temel felsefesi; güzel huy, iyi ahlak, hoşgörü ve yardımseverliğin ötesinde cömert olmaktır. Dolayısı ile ahlak Ahilikte birinci derecede önemli bir konuma sahipti (Burak, 2012:758). Ahilik teşkilatının yüksek ahlâki değerleriyle yetişen Osmanlı esnaf, sanatkâr ve tüccarı Batılı devletler nazarında çok önemli bir yer edinmiştir. Alman Başbakanı Bismark "Türkler, Asya'nın centilmenleridir" sözüyle Ahilik kültüründe yetişen Türk insanını tanımlıyordu. Ayrıca İngiliz Ticaret Odalarının birinde asılı bulunan levhada "Her zaman Türk tüccarları ile alışveriş et" sözünün yer alması Türk esnafının, tüccarının ve sanayicisinin dün sahip olduğu ve bugün terk ettiği Ahilik kültürünü ifade etmektedir. Farabini'nin

de ifade ettiği gibi, tüm bu ahlaki ilkeler, Ahi teşkilatının Medinet'ül-Fadlayı yani "mükemmel ve müreffeh bir toplum oluşturmak" hedefinin bir neticesidir (Erken, 1999). Ahilikte yaş ve aşama bakımından küçükten büyüğe gösterilen sınırsız bir saygı zemininde, herkes birbirinin "kardeşi" idi. Ahlaki bakımdan zafiyeti olanlar, teşkilata alınmaz ve bilinmeyerek alınmışsa, bir daha almamak üzere kovulurlardı. Teşkilata girmek isteyen ahlak ve terbiyesi üzerinde yapılan incelemeler olumlu olursa, durum zaviyede görülür, uygun bulunursa bir törenle üyeliğe kabul edilirdi (Korkmaz, 2005: 39). Bu teşkilatta amaç, sermaye sahibi olmak değil, rekabet etmeden ucuz, sağlam ve temiz üretim yaparak ürünü halkın beğenisine sunmaktır. İnsanlara dürüstçe hizmet etmektir. İnsanın değerini ön plana çıkarmaktır. Şahsi ve benliği için yapılan ve istenilen şeyler ayıp sayılırdı. 1300'lü yıllarda Anadolu'da yapılan binaların bazılarında dört pencere konulurdu. Bu pencereler halka şu mesajı veriyordu: "Çok çalışacağız, ahlaklı olacağız, aklımızı kullanacağız, yaptığımız işlerde Allah'ın bize yardım ettiğine inanacağız" (Kaya, 2006:190).

Hala İstanbul'da eski sanatlarla uğraşanların eski dükkanlarının duvarlarında,

"Her seherde besmeleyle açılır dükkânımız

Hazret-i Selman-ı pakdir pirimiz üstadımız".

Ahi ahlakını meydana getiren kurallar:

- 1- Ahiler, birkaç iş veya sanatla değil, yeteneklerine uygun olan tek bir iş veya sanatla uğraşmalı
- 2- Ahinin emeğini değerlendirecek ve onurunu koruyacak bir işi veya sanatı olmalı
- 3- Ahi doğru olmalı, emeği ile hak ettiğinden fazlasını kazanma yoluna sapmamalı
- 4- Ahi, bilgi sahibi olmalı, bilginleri sevmeli, onlara karşı küçük düşmemeli, aldığı bilgileri yerinde ve zamanında kullanmalı
- 5- İyi huylu ve güzel ahlaklı olmalı
- 6- İşinde ve hayatında doğru ve güvenilir olmalı
- 7- Sözü bilmeli ve sözünde durmalı
- 8- Hizmette ayırım yapmamalı
- 9- Yaptığı iyilikten karşılık beklememeli
- 10- Güler yüzlü ve tatlı dilli olmalı
- 11- Hataları yüze vurmamalı
- 12- Dostluğa önem vermeli

- 13- Kötülük edenlere iyilikte bulunmalı
- 14- Tevazu sahibi olmalı
- 15- İnsanların işlerini içten, gönülden ve güler yüzle yapmalı
- 16- Başkasının malına hıyanet etmemeli
- 17- Cömert, ikram ve kerem sahibi olmalı
- 18- Öfkesine hâkim olmalı
- 19- Sır saklamalı

20- Mahiyetindekileri ve hizmetindekileri gözetmeli ve korumalıdır (Ekinci, 2008:22).

Bundan başka, ahilerin toplam 740 görgü kuralı vardır. Ahiliğe yeni başlamış birisinin, bu kurallardan 124 tanesini bilmesi gerekiyordu. Fütüvvet ve "ahilik adabı", yani ahlak ve davranış kuralları, yüzyıllar boyunca Anadolu Türk insanının milli karakterini belirlemiştir (İnancık, 1999).

Ahilerin kaçınması gereken tutum ve davranışlarda öncelikle öğretilen bilgiler arasındaydı. Yiğidi yiğitlikten, Ahiyi ahilikten çıkaran davranışlar ise; "Şarap içmek, zina yapmak, lıvata yapmak, gammazlık, dedikodu ve iftira etmek, münafıklık, gururlanmak, kibirlenmek, sert ve merhametsiz olmak, haset etmek, kin tutmak, affedici olmamak, sözünde durmamak, yalan söylemek, hıyanet etmek, emanete hıyanet etmek, kadımlara şehvetle bakmak, insanların ayıbını açığa çıkarmak, cimri olmak, hırsızlık etmek".

Ahilikte dışa ait, kapalı altı emir;

- *Bel; Başkalarının onur ve namusuna kapalı
- *El; Hırsızlık, zorbalık, kötülük ve hırsa kapalı
- *Dil; Yalan, iftira, hakarete kapalı
- *Göz; Başkalarının hatalarını görmeye kapalı
- *Mide; Sefahate kapalı
- *Kulak; Dedikoduya kapalı

İçe ait ve açık olan altı emir;

*Cömert, Tevazu sahibi, merhametli ve bağışlamaya açık, alçakgönüllü, bencillikten uzak, gerçekçi olması istenir (www.ahilik.net, Erişim tarihi: 07.09.2012; Bayram, 1994; Öztürk, 2002).

Ahilik, insanı bir bütün olarak ele almakta ve onu bütün yönleriyle birlikte geliştirmeyi amaçlamaktadır, Dıştan zorlama ile değil, nefis terbiyesi ile istenilen tutum ve davranışları kendiliklerinden göstermelerini ilke edinmiştir. Toplum için ferdi, ferd için toplumu feda etmeyen bir hayat tarzını benimsemiştir. Çatışmacı

III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu "İş Ahlâkı".....11

toplum yapısı yerine uzlaşmacı bir toplum yapısını egemen kılmıştır (Ekici, 2008:19-20). Ahilikte bireyin kendisine, ailesine ve içinde yaşadığı topluma karşı sorumlulukları vardır. Her bir Ahi bu sorumluluğunu özenle yerine getirirdi. Ahilik teşkilatındaki diğerkâmlığın yerini günümüzde ise bireycilik almıştır (Günay, 2003). Bilgi ve kültür seviyelerinin yükselmesi içinde üyelere adab-ı muaşeret, yurttaşlık görevi, askerlik ödevi öğretilir ve genel bilgiler verilirdi. Peygamberimizin hayatı, ibadet ve İslam kurallarına dair eserler okunur, toplu yaşama ile ilgili görgü kuralları öğretilirdi (Kantarıcı, 2007; Kurtulmuş, 2011). Ahilik, sanatla ahlaki bütünleştiren bir teşkilattır. Ahi Evran'a göre, toplumdaki fertlerin büyük bir kesimi, sanata yönlendirilmeli ve her biri, belli bir sanat dalı ile meşgul edilmeli ki, toplumun ihtiyaçları karşılanabilsin. Ahi Birliklerinde kurulan denetim ve ceza sistemi ile üyelerin meslek ahlakına uygun tutum ve davranış içinde bulunup bulunmadıkları teşkilat idarecileri tarafından sıkı bir şekilde denetlenir, kaidelere aykırı hareket edenler, kendilerine ders ve etrafa ibret olacak şekilde cezalandırılırdı (Ekinci, 1989:34).

Ahilerin kız çocukların verdiği şu öğütlerle örtüşmektedir:

- 1- İşine dikkatli ol: Ailenin ve evinin işini ihmal etme
- 2- Aşma dikkatli ol: İyi yemek pişir, iktisatlı ol
- 3- Eşine dikkatli ol: Her türlü şartlar altında eşine sahip ol (Kantarıcı, 2007; Kurtulmuş, 2011; Çağatay, 1997).

5. SONUÇ

Ahi Birlikleri, köklü kültür değişmelerinin olduğu bir dönemde, birbirlerine karşı çatışmacı tavır alan grupları uzlaştırmak, parçalanmış aşiret bağlarının yerine yerleşik hayat tarzına uygun, koruyucu değerler meydana getirmek, Bizanslılara karşı Müslüman-Türk menfaatlerini korumak ve toplum huzurunun sağlanmasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuş olup, içtimai, kültürel, iktisadi ve siyasi yönleri vardır. Ahiler, ekonomiyi, insana hizmet eden bir araç konumunda tutmayı başarmışlardır. Ahilik, ülke kaynaklarını en rasyonel, ve insancıl bir biçimde harekete geçirmiş, adalet ve hak üzerine bir gelir dağılımı sağlamış, sosyal dayanışma, barış ve kardeşlik duygularını oluşturmuş, dengeli ve verimli bir iktisadi-sosyal ve siyasi model olarak tarihteki yerini almıştır. Bu anlayış her şevden önce toplum barışını sağlıyor, kavga yerine barışı ve huzuru getiriyordu. **Ahi** birliklerinde gençlere ahlak ve sanat eğitimi öğretilerek, sanatkârlar yetiştiriliyordu. Ahilik, sınıf çatışmasının ve menfaat çatışmasının olmadığı, **aksine** iç huzur ve sosyal barışın sağlandığı bir toplum yapısının şekillenmesinde önemli bir işlev ve tarihi bir rol üstlenmiştir. Bireysel bağlamda ise, kendisiyle ve

içinde yaşadığı toplumla barışık ve uyumlu, yetenekli, mesleki ve sosyal becerileri gelişmiş, sosyal kuralları ve değerleri öğrenmiş, davranışlarında ölçülü hareket eden, sağlam karakterli ve sağlam kişilikli bireyler bu kurumlar vasıtasıyla topluma kazandırılmıştır. Böylece, Ahilik kurumları, "birey-toplum" bağlamında önemli işlevler üstlenmiş ve bireyin mutluluğuna önem verilmiştir. Bu anlayış ve insana verilen değer bir sonucu olarak, dayanışmacı toplum yapısının esas alındığı görülür. Dayanışmacı toplum anlayışında, toplumu meydana getiren sosyal kesimlerinin menfaatlerinin birbiriyle çatışmadığına inanılır. Böylece toplumda iç huzurun ve barışın sağlanmasına çalışılır. Bunun sağlanmasında da esas olan uzlaşmadan çok diyalogdur. Ahilikte, uzlaşmadan ziyade, ferdin diğer insanları düşünerek ölçülü ve dengeli davranışlar göstermesi söz konusudur. Bu yaklaşımda ferdin taviz vermesi değil, gönüllü katkısı esas olduğundan, sonucunda burukluk yaşanmaz; aksine iç huzur duyulur (Demir, 2000). Ahiler, bizi biz yapan dilimizi, koruyup geliştirmişlerdir. Hoca Ahmet Yesevi'den başlayarak büyük Türk düşünür ve gönül adamları Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli, Ahi Evran, Aşık Paşa, Gül şehri, Hacı Bayram Veli ve daha niceleri hem İslamiyet'i hem de milli özelliklerimizi ve değerlerimizi Türkçe ile anlattılar, yazdılar ve yayınladılar. Osmanlı Devleti'nin Türkçeyi devletin resmi dili kabul etmesi, bu dili cihan şümül bir konuma getirmesinde, Ahilerin büyük katkısı olmuştur.

Ahilikte hileli satışlara kesinlikle müsaade edilmezdi. Yabancı bir kumaş tacirinin Osmanlı ülkesine gelerek bir kumaş imalathanesinin mallarını beğenip hepsini almak istedikten sonra, mal sahibinin kumaş toplarını denkleken bir top kumaşı ayırdığını görüp bu hareketinin sebebini sorması üzerine, Osmanlı esnafı "Onu sana veremem, kusurludur" cevabını verince; yabancı tacirin, "Ziyam yok, önemli değil" demesine rağmen Osmanlı esnafının o kumaş topunu vermekte direterek: "Benim malımın kusurlu olduğunu söyledim, biliyorsunuz. Fakat siz onu kendi memleketinizde satarken, alıcılarımızın orada benim bunları size söylemiş olduğumu bilmeyeceklerdir. Böylece de müşterilerinize kusurlu mal satmış olacağım. Neticede Osmanlı'nın gururu şeref ve haysiyeti rencide olacak, bizi de hilekâr sanacaklardır. Onun için bu sakat topu size veremem" diyerek kumaşı vermemiştir. Bugünkü geldiğimiz durumla kıyasladığımızda, yoksulluk ve yolsuzluk ekonomisinin ne tür sosyal yaralara yol açtığına hep beraber tamkık etmekteyiz. Günümüz dünyası, gün geçtikçe daha çok ahlaki krizlere ve kirlenmelere maruz kalmaktadır. Ahlaki çöküntü adeta bulaşıcı bir hastalık gibi insanları etkilemektedir. Bu amansız hastalığa karşı ise bir aşı, bir panzehir lazımdır. Bu panzehir ise, Ahilik kurumu aracılığıyla ecdadımızın bizlere hediye ettiği düsturlarda görebiliriz (Mercan & Oyur, 2012:818).

KAYNAKÇA

- AYDIN, İ. H. (2012). "*Meslek Ahlakının Temel Bir Kaynağı Olarak Ahilik*". II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 19-20 Eylül 2012, Kırşehir, Cilt:1, s. 352-362.
- 5JRAK, D. M. (2012). "*Meslek Ahlakının Temel Bir Kaynağı Olarak Ahilik*". II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 19-20 Eylül 2012, Kırşehir, Cilt:2, s. 755-765.
- âma** Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (15. baskı). "*Ahilik*". İstanbul: c.1, s. 200.
- AJCCA**, Gürsoy (2003). "*Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı*". Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İAYRAM**, Mikail (1995). "*Ahi Evran*". Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, sayı, 165.
- LAYRAM, Mikail (1991). "*Ahi Evran ve Ahi Teşkilatının Kuruluşu*". Konya: Damla Matbaacılık.
- :-":ÂAM, Mikail (1994). "*Anadolu Kadınlar Birliği (Bacıyan-ı Rum)*". Konya: Damla Ofset Matbaacılık.
- ^GATAY, N. (1997). "*Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*". Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- EMİR, G. (2000). "*Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Ahilik*". İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları, Sade Ofset Matbaası.
- EMİR**, G. (01.02.2011). "*İşsizlik, Terör ve Yolsuzluğun Çözümünde: Ahilik Yolu*". Erişim tarihi:11.08.2012,http://www.ahilik.net/index.php?option=com_content&view=article.
- AN, D. M. (1990). "*Büyük Türkçe Sözlük*". (8. Baskı). Ankara: Rehber Yayınları, s.17.
- BÖNCİ**, Y. (1989). "*Ahilik ve Meslek Eğitimi*". İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları:862, Bilim ve Kültür Eserler Dizisi, Araştırma-İnceleme:1. MEB Basımevi.
- HÜNCİ**, Y. (2008). "*Ahilik*". (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Özgün Matbaacılık.
- BKEN**, V. (1999). "*Ahilik Teşkilatının Vizyonu*". II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, 13-15 Ekim 1999, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

14.....III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu "İş Ahlakı"

- GELİCİ, M. (2007). *"Protestan İş Ahlakı ile Ahilik İş Ahlakının Karşılaştırılması"*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- GÖLPINARLI, A. (2011). *"İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı"*. 11. Cilt. No.1-4, İstanbul Ticaret Odası Akademik Yayınları, Altınoluk Yayın Sanayi.
- GÜNAY, A. (2003). *"Ahilikte Mesleki ve Sosyal Dayanışma"*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜLLÜLÜ, S. (1992). *"Ahi Birlikleri"*. İstanbul.
- İNANCIK, H. (1999). *"Osmanlı"*. Ankara: Cilt.1, s.59-60.
- İĞİAD, İş Ahlakı Raporu, (2008). *"İş Ahlakıyla İlgili Kavramlar"*. (Haz: Ömer, Torlak; Şuayb Özdemir & Erkan, Erdemir). İstanbul: İĞİAD Yayınları, Rapor No:2.
- KANTARCI, Z. (2007). *"İş Etiği ve Ahilik"*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- KAYA, A. (2006). *"Alevilik'te Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi"*. İstanbul: Can Yayınları.
- KARASOY, Y. (2004). *"Ahi Kelimesi ve Türk Kültüründe Ahilik"*. Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 14,1-23.
- KORKMAZ, E. (2005). *"Ansiklopedik Alevilik ve Bektaşilik Terimleri Sözlüğü"*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- KOKSAL, F. (2008). *"Ahi Evran ve Ahilik"*. (2. Baskı). Kırşehir Valiliği Kültür Hizmeti Yayınları. Yayın No: 5.
- KURTULMUŞ, Z. (2011). *"Ahilik ve Günümüze Yansımaları"*. (Editör: Çakır, Baki & Gümüş İskender). Kırklareli Üniversitesi Yayınları, Yayın no: 1, 41-56.
- MERCAN, N. & OYUR, E. (2012). *"Ahilik ve Ahlaki Olgunluk İlişkisi ve Ampirik Bir Araştırma"*. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 19-20 Eylül 2012, Kırşehir, Cilt:2, s. 800-819.
- ŞEKER, M. (2006). *"Anadolu'nun Türkleşmesi ve Kültürel Hayatı"*. İstanbul: Ötüken Yayınları, s.176-196.
- TATLILIOĞLU, K. (2012). Ahilik Teşkilatı'nda Anadolu Türk Kadının Girişimciliğine Sosyal-Psikolojik Bir Yaklaşım. Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (4), 69-93.
- TDV (Türkiye Diyanet Vakfı) İslam Ansiklopedisi (1998). *"Ahilik"*. İstanbul, c.1, s.527- 545.

<http://www.ahilikdernegi.org/ahilik.html>. "Ahilik", Erişim tarihi:08.09.2012.

m. Uluslararası Ahilik Sempozyumu "İş Ahlâkı".....~ 15

http://www.ahilik.net/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=0."Anadolu Kadınlar Birliği (Bacıyan-ı Rum)", Erişim tarihi:11.08.2012.

<http://istesob.org/ahilik.html>, "Ahilikte İş Ahlakı", Erişim tarihi:11.08.2012.

<http://www.ahilik.net/index.php?vw=article&id=127%3Ahilik-makale>. "Ahilerde Ahlak Anlayışı", Erişim tarihi:07.09.2011.

<http://istesob.org/ahilik.html>. "Ahiliğin Türk Diline Verdiği Önem", Erişim tarihi: 10.08.2012.

<http://www.ahilikgen.tr/gorgu/temel.htm>. "Ahiliğin Temel İlkeleri", Erişim tarihi: 10.08.2012.